

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. V. An peccatum secundùm se, seu secundùm malitiam &
inordinationem quam importat, rationem pœnæ habere possit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

dine ad pœnam, hinc est quod quotiescumq; illam apprehendimus, relationem rationis effingimus: & hac forè de causa aliqui ex nostris Thomistis docent talem reatum consistere in respectu rationis ad pœnam.

75. Secunda est, quod quando in hac ultima assertionem diximus, reatum pœnæ non distingui realiter à culpa, hoc de reatu pœnæ æternæ, qui à culpa mortali separari nequit, intelligendum est: si enim loquamur de reatu pœnæ temporalis; cum iste à culpa mortali separari possit, & illa per infusionem gratiæ ablata, remanere, quousq; vel per pœnitentiam in hac vita, vel per purgatorii ignem in futura, fiat integra satisfactio; manifestum est ipsum à culpa habituali realiter distingui; cum evidens signum distinctionis realis inter aliqua sit separatio unius ab alio.

Si autem quaras à quo, sublatà per infusionem gratiæ culpà habitu, si homo denominetur reus pœnæ temporalis? Respondeo illum reum & obligatum ad talem pœnam denominari à iure quod habet divina iustitia ut obliget ad talem pœnam, quando ea non est totaliter soluta aut condonata. Idem cum proportione dicendum de reatu peccati venialis, supposito quod ex illo nulla relinquatur macula habitualis in anima, quæ talem reatum fundare possit, ut aliqui existimant: si autem aliqua macula ex eo in anima relinquatur (ut alij probabilius sentiunt, sicut patet ex dictis in fine articuli præcedentis) ipsa, ut connotans munus & effectum secundarium, habebit rationem reatus; ut de macula peccati mortalis respectu reatus pœnæ æternæ dictum est. Ex quo facile solves quædam argumenta, quæ contra hanc ultimam assertionem fieri possent.

ARTICULUS V.

An peccatum secundum se, seu secundum malitiam & inordinationem quam importat, rationem pœnæ habere possit?

76. CERTUM & indubitatum est apud Theologos peccatum posse habere rationem pœnæ secundum aliquid, quod antecedenter, vel concomitantem, vel consequenter se habet ad illud. Ex antecedentibus enim rationem pœnæ habent permissio ipsius peccati, & subtractio gratiæ & auxiliorum quibus vitandum erat: ex concomitantibus afflictio, molestia, lassitudo, & similia dispendia & incommoda, quæ sæpè illi admiscuntur: deniq; ex consequentibus, damna & detrimentum in vita, honore, valetudine, divitiis, &c. quæ ex illo frequenter sequuntur. Unde solum difficultas & controversia est, an peccatum secundum se, seu secundum suam deordinationem & malitiam intrinsecam, rationem pœnæ habere possit?
77. Affirmant D. Bonaventura in 2. dist. 36. art. 1. qu. 1. Scotus ibidem dist. 7. quæst. unicâ, & ex Recentioribus Suarez hic disp. 7. sect. 2. Valentia, & alii. Negant verò Discipuli D. Thomæ, Durandus, Curiel, & plures alij, cum quibus
78. Dico breviter, peccatum, quantum ad suam malitiam & deordinationem, non posse habere rationem pœnæ.

Probatum primò ex D. Thomæ hic quæst. 87.

A art. 2. ubi sic discurrit: Peccatum per se consideratur secundum quod egreditur à voluntate; sic enim habet rationem culpa: de ratione autem pœnæ est quod sit contra voluntatem: unde manifestum est, quod peccatum per se loquendo nullo modo potest esse pœna peccati. Simili discursu utitur in 2. dist. 36. qu. 1. art. 3. Contingit (inquit) idem esse culpam & pœnam, non tamen secundum eandem rationem, quia omnis pœna, in quantum pœna est, voluntati contraria invenitur: omnis autem culpa voluntati rationem habet. Quibus verbis S. Doctor rationem fundamentalem nostræ assertionis expressit: Nam de ratione pœnæ est quod sit quid malum & disconveniens patienti, subindeq; repugnans ejus voluntati, quæ est inclinatio ad bonum proprii suppositi: Sed peccatum secundum se consideratum, seu quatenus habet annexam malitiam & deformitatem, est voluntarium, saltem per accidens & interpretativè; licet enim peccatores peccando nolent hanc deformitatem incurrere, consideratis tamen omnibus circumstantijs, eam hic & nunc interpretativè volunt & amant, si non per se & immediatè, saltem mediatè, in alio quo bono utili aut delectabili, à lege aut à ratione prohibito, quod expressè volunt: Ergo peccatum secundum se, & quantum ad suam malitiam & deordinationem, non potest habere rationem pœnæ.

C Dices: Mortificationes & afflictiones sponte susceptæ, non repugnant inclinationi voluntatis, & tamen habent rationem pœnæ: Ergo non est de conceptu & ratione pœnæ quod repugnet voluntati.

Sed contra: Licet tales mortificationes & afflictiones non repugnent voluntati actuali, sed sponte ab ea acceptentur, repugnant tamen inclinationi, quæ omnis voluntas in proprium bonum propendet; quod sufficit ad rationem pœnæ, ut docet D. Thomas quæst. 1. de malo art. 4. Peccatum verò, licet repugnet inclinationi moraliquam voluntas habet ad bonum honestum, non tamen inclinationi physicæ & essentiali, quæ propendet in bonum proprii suppositi, quia in peccato repetiri potest bonitas aliqua utilis aut delectabilis, quæ parti sensitivæ, totique supposito sit conveniens.

Probatum secundò conclusio: De ratione pœnæ est ut sit reparativa culpæ, seu boni honesti destructi per illam: Sed peccatum secundum suam malitiam nullo modo reparat tale bonum, sed potius illud destruit: Ergo quantum ad illam nequit habere rationem pœnæ. Major patet: Pœna enim ex sua propria ratione, & ex iustitiæ lege, ordinatur ad reparandam culpam, & ejus deordinationem reintegrandam; quia lex iustitiæ postulat, ut quoties ordo iustitiæ & rationis ab aliquo fuerit perverlus, periculo seu impenis illius adeoq; per pœnam ab eo solutam, restituatur. Minor verò suadetur: Malitia moralis ex se tendit ad destructionem boni honesti, ad invertendum ordinem rationis, constitutum talis bonis, imò quælibet talis malitia addit novam inversionem & destructionem hujus ordinis: Ergo non potest esse illius reparativa.

Tertio probatur conclusio: Quælibet pœna iusta est, & à Deo tanquam ab authore proficitur, ex Dionysio 3. de divinis nominibus. Sed deformitas & deordinatio peccati est mala, & à Deo non procedit, sed à voluntate creatæ deficiente, & deformiter ad regulas morum operantei.

rante: Ergo non potest habere rationem pœnæ.

82. Dices primò, deformitatem peccati esse quidem malam in se, sed tamen ut per ordinationem iustitiæ referatur ad puniendum ipsum peccatorem, eumque ad ordinem reducendum, esse bonam, & sic habere rationem pœnæ inflictæ à Deo.

Contra: Quod per se, & ex natura sua malum est, non potest ex bono sine honestari, ut patet in mendacio, furto, adulterio, & alijs actibus intrinsecè, & ex sua natura malis: Sed deformitas peccati, cum sit vel importet privationem rectitudinis debita, naturâ suâ mala est, ut per se patet: Ergo ex ordinatione divinâ iustitiæ, eam referentis ad punitionem peccatoris, nequit esse bona.

83. Dices secundò, non requiri ad rationem pœnæ, quod sit à Deo positivè tanquam ab influente in illam, sed sufficere quod sit ab illo permissivè, tanquam à non impediente.

Sed contra: Si hoc sufficeret, nullum esset discrimen inter culpam & pœnam, & Deus tam culpæ quam pœnæ author dici posset, cum respectu culpæ se habeat permissivè: Debemus ergo ultra permissionem, seu non impeditionem, tribuere Deo alium modum concurrenti ad pœnam.

84. Dices tertio cum Scoto: Licet Deus non possit positivè causare peccatum ut est actio, seu quatenus egreditur effectivè à voluntate, bene tamen in quantum est passio, & recipitur in ipsa voluntate; unde quamvis priori modo non possit esse pœna, bene tamen posteriori, nam ut sic potest esse bonum: sicut passio Christi, ut recepta in ipso, erat bona, & à Deo intenta, ut pœna & satisfactio pro peccatis nostris; licet in quantum erat actio Judæorum, esset pœna, & contra divinam voluntatem.

85. Contra primò: In actibus immanentibus, qui non identificant sibi motum propriè dictum, proindeque non sunt de prædicamento actionis, sed potius de prædicamento qualitatis, non datur passio prædicamentalis, quæ sit aliquid ab actione distinctum, sed ipsamet qualitas, quæ prout egreditur à potentia dicitur actio, ut recipitur in illa, & informat eam, habet modum passionis: Atqui peccatum formaliter sumptum est actio immanens, cum sit actus voluntatis: Ergo in eo locum non habet prædicta distinctio.

86. Deinde, Non minus repugnat Deo causare effectivè malitiam ut informantem subjectum, & habentem modum passionis, quam ut est actio egrediens à principio, cum causare effectivè malitiam ut informantem subjectum, nihil aliud sit quam causare efficienter effectum formalem ipsius malitiæ, qui consistit in tali informatione, seu facere quod malitia tribuat subjecto talem effectum, reddatque illud malum, turpe, & peccaminosum: Ergo non minus repugnat peccato, ut est passio, habere rationem pœnæ, quam in quantum est actio egrediens à principio.

Nec valet exemplum de passione Christi, & peccato Judæorum, quia talis passio recepta in Christo, quamvis fuerit effectus illius peccati, non tamen fuit ipsum peccatum, aut ejus malitia, etiam prout ista consideratur per modum passionis, sed aliquid omnino diversum, & in subjecto distincto existens; passio quippe erat in Christi corpore, peccatum vero & malitia in Judæorum voluntate; unde non mirum quod

A talis passio fuerit volita à Deo, sicut plura alia quæ sunt peccati effectus. Secus autem passio, de qua in præfenti loquimur, quæ nullo modo est aliud ab actione & malitia peccati, & ab ejus effectu formali.

Ex dictis in prima probatione conclusionis inferes, entitatem quæ subest malitiæ peccati, & se habet ut quid materiale respectu illius, non posse habere rationem pœnæ: nam ratio voluntarii prius & magis entitati convenit quam ipsi malitiæ; cum illa per se & directè volita sit, ista verò per accidens tantum & indirectè: Ergo si de ratione pœnæ sit esse involuntariam, seu voluntati repugnantem, manifestum est, entitatem physicam actus peccaminosi non posse habere rationem pœnæ.

87. Objiciunt in primis Adversarij aliqua Scripturæ & SS. Patrum testimonia, quæ videntur militare contra nostram sententiam. Apostolus enim ad Roman. 1. de aliquibus peccatoribus, qui graviter deliquerant, dicit quod Deus propter illa peccata, tradidit illos in desideria cordis eorum, in immunditiam &c. Et inferius idem repetit, subdens: Propterea tradidit illos Deus in passionem ignominie. Item Psal. 68. dicitur: Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: Id est, permitte ut peccatores propter suam iniquitatem in alteram incidant: Ergo ex Scriptura unum peccatum potest esse pœna alterius. Unde Magister Sententiarum in 2. dist. 36. testimoniis Scripturæ & SS. Patrum ostendit crimina criminibus sæpè à Deo vindicari, & posteriora peccata esse pœnas priorum. Imò aliqui SS. Patres docent peccatum esse pœnam sui ipsius: Augustinus enim 2. Confess. cap. 11. ait: *Insisisti Domine, & sic est, ut pœna sua sit sibi omnis inordinatus animus.* Et in Psal. 75. *In teipso (inquit) est flagellum tuum, sic vindicatur in rebellem adversus Deum, ut ipse sibi sit bellum, qui pacem noluit habere cum Deo.* Cui consonat illud Senecæ in Epistolis: *Maxima pœna peccantium est peccasse, & scelus in scelere supplicium est.* Et istud: *Nulla avaritia sine pœna est, quamvis sit satis ipsa pœnarum.*

89. Respondeo hæc & similia testimonia intelligenda esse de peccatis, non quoad malitiam, neque etiam quoad entitatem actus voluntatis, sed solum quantum ad alia quæ antecedunt, concomitantur, vel consequuntur: sufficit enim ad verificandas similes locutiones, quod aliquid peccati, sive antecedens, sive concomitans, sive consequens, habeat rationem pœnæ, & ordinetur à Deo ad malitiæ punitionem.

90. Objiciunt secundò; In peccato semper reperitur aliqua deformitas seu macula, quam voluntas nollet ullo modo recipere; quælibet enim creatura, quantum in se est, vult non deformari & inquinari: Sed quod voluntas invita & renitens patitur, habet rationem pœnæ: Ergo peccatum ratione hujus deformitatis pœna est sui ipsius.

91. Respondeo deformitatem illam esse voluntariam per accidens & interpretativè: quod sufficit ut non habeat rationem pœnæ, sed culpæ; cum ad pœnam necessariò requiratur ut ea sit prorsus involuntaria, & renitenti voluntati inferatur, ut ex supra dictis patet.

92. Objicies tertio: Peccatum habituale, sive originale, sive personale, habet simul rationem culpæ & pœnæ: Ergo & peccatum actuale. Antecedens quoad utrumque partem supra à nobis ostendit.

ostensum est. Consequentia verò liquet à paritate rationis: Nam sicut peccatum habituale consistit in privatione gratiæ sanctificantis, ita & peccatum actuale in privatione rectitudinis debiti actus: Sed nulla est ratio cur privatio rectitudinis non habeat simul rationem culpæ & pœnæ, secundum diversas formalitates, sicut habet privatio gratiæ: Ergo &c.

93. Respondeo concessio Antecedente, negando consequentiam. Ad cuius probationem dicendum est, inter privationem rectitudinis, & privationem gratiæ notabile esse discrimen: privatio enim rectitudinis solum afficit actum, tollens ab eo debitam commensurationem cum lege, & ita solum est mala respectu ipsius actus; quod genus mali pertinet ad culpam; & non ad pœnam: privatio verò gratiæ afficit suppositum etiam in ordine ad seipsum, & tollit ab eo formam perficientem in ordine ad se, estque proinde malum etiam ipsius suppositi, quod genus mali pertinet ad pœnam.

94. Hæc solutio & doctrina explicari & illustrari potest ex dictis disp. præcedenti art. 5. §. 7. ubi cum Salmanticensibus, in gratia sanctificante duo munia distinximus, unum subjiciendi hominem Deo, ut sit totus ipsius, & ab eo possideatur; aliud trahendi Deum ad hominem, mediâ participatione divinæ naturæ, ut homo per talem participationem in seipso perficiatur: ex quibus illud prius pertinet ad bonum Dei; & hoc posterius ad bonum hominis, ut ibidem explicamus. Unde quia privatio gratiæ hæc duo munia aufert, consequenter duo mala includit, nempe & malum Dei, prout tollit subjectionem ipsi debitam, & hoc modo habet rationem culpæ; & malum hominis, quatenus ab eo aufert formam, illum in ordine ad seipsum perficientem; & hoc pacto habet rationem pœnæ. Hæc autem distinctio non habet locum in privatione rectitudinis, quæ est malitia actualis: quia talis rectitudo solum est perfectio actus in ordine ad legem, non verò est forma perficiens suppositum in ordine ad se; ac proinde non potest esse malum pœnæ secundum aliquid sui, sed tota debet spectare ad malum culpæ.

ARTICULUS VI.

Utrum peccatum mortale per se & ex malitia sua intrinseca reatum pœna æternæ inducat?

95. SUPPONIMUS ut certum de fide, pœnas damnatorum fore æternas, nullumque finem habituras, saltem de lege communi; atque adeo omne peccatum mortale, quod in hac vita per baptismum aut pœnitentiam non dimittitur, pœnâ æternâ in futura esse plectendum. Hæc suppositio est contra Origenem, qui hb. 1. Periarchon cap. 6. asseruit pœnas damnatorum non esse in æternum duraturas, sed per Dei misericordiam tandem aliquando finiendas. Et quamvis nonnulli eum ab hoc errore vindicent, ita tamen eum sensisse testantur Hieronymus in 1. & 2. cap. Epistolæ ad Ephes. & Augustinus 1. de hæresib. cap. 43. ubi ait: *Misericordiosum fuisse Origenem quàm deceret, & tantò errasse deformius, quanto sensit hac in re (id est, in pœna dam-*

A natorum) clementius. Et lib. 21. de civit. Dei cap. 17. *Hac in re misericordiosior profecto fuit Origenes, qui & ipsum Diabolum atque Angelos eius post graviora pro meritis atque diuturniora supplicia, ex illius cruciatibus eruendos, atque sanctis Angelis sociandos credidit. Sed illum & propter hoc, & propter alia nonnulla, & maxime propter alternantes sine cessatione beatitudines ac miseras, non immerito reprobovit Ecclesia.* Epiphanius etiam in Epistola ad Joannem Constantinopolitanum Episcopum hæc de Origine scribit: *Quando complemus orationem, secundum ritum mysteriorum, pro omnibus, & pro te quoque dicimus: Custodi illum qui prædicat veritatem, ne Origenis erroribus in pravum sensum adducatur. Illud enim (doleam an rideam nescio) doctor egregius Origenes audeat docere, & asserere nititur, diabolum id rursum futurum esse quod fuerat, & ad eandem rediturum dignitatem, & consensurum regna celorum; sicque gehenna penarum æternam negat durationem. Quod ex anilibus & fictitijs Platonis commentis (quem Tertullianus Omnium hæreticorum condimentarium appellat) deprompisse videtur.*

Hic error varijs Scripturæ testimonijs refelli potest. Præcipuum est illud quod habet Isaia 66. ubi Propheta loquens de damnatis, ait: *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Quo testimonio utitur Christus Marci 9. ad perpetuitatem pœnæ damnatorum declarandam, ait enim: *Bonum est tibi debilem introire ad vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.* Nec valet quod dicebat Origenes, ignem quidem inferni fore æternum, sed non combustionem aut cruciatum damnatorum per ipsum. Nam ut observat Augustinus lib. de fide & operib. cap. 15. Christus hanc responsionem prævidens, ut eam excluderet, dixit Matth. 25. *Ubi hi (nempe damnati) in supplicium æternum; vel ut legitur idem S. Doctor, in combustionem æternam.* Quibus verbis aperte declarat non tantum ignem inferni fore æternum, sed etiam combustionem seu cruciatum damnatorum: unde Apostolus 2. ad Thessalon. 1. ait, quod cum in die iudicii revelabitur Dominus Jesus de cælo, dabit vindictam in flamma ignis iis qui non obediunt Evangelio, qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, à gloria virtutis ejus. Et Apocal. 14. de reprobis dicitur: *Cruciantur igne & sulphure in sæcula sæculorum.*

In hujus rei typum ignis fornacis Babylonice quadraginta novem cubitos supra fornacem ascendebat, ut testatur Scriptura Daniel. 3. nunquam tamen ad quinquagesimum, qui est numerus Jubilei, perveniebat, ut per hoc significaretur, ignis tartarei combustionem fore perpetuam, & damnatos nunquam veniam seu indulgentiam peccatorum consecuturos. Unde egregie Cyprianus: *Immortales miseri vivunt inter incendia, & inconsumentes flammæ nudum corpus allambent: ardebit purpuratus dives, neque erit qui aestuanti lingue stillam aqua infundat; in proprio adipe frigæ libidines bullient, & inter sartagine flammæ miserabilia corpora cremabuntur, & omni tormento atrocius desperatio condemnatos affliget. Non miserebitur ultra Deus, neque tunc audiet penitentes, fera erit illa confessio, & cum clausa erit janua, frustra carentes oleo acclamabunt exclusi; nullum*